Norsk Oversetterforening
The Norwegian Association of Literary Translators

Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet
bukm@kud.dep.no

Oslo, 1. oktober 2019

Innspill til barne- og ungdomskulturmelding

Norsk Oversetterforening takker for muligheten til å komme med innspill til denne viktige kulturmeldingen. Kulturopplevelser bidrar til personlig utvikling. Å legge til rette for barne- og ungdomskultur handler ikke bare om å utruste de unge til en fremtid som voksne. Det er viktig at barn og unge opplever å bli truffet av ulike kulturuttrykk, at de blir trygge nok til å prøve ut sin egen stemme, og at de kan oppleve tilhørighet.

Språkkompetanse gir samfunnsdeltakelse
Norsk Oversetterforening har til formål bl.a. å «fremme forståelsen for den samfunnsmessige betydningen av språkkompetanse». Enkeltmenneskets språkkompetanse er avgjørende for hvordan og i hvilken grad det kan delta i samfunnet. Et demokratisk samfunn med høy grad av tillit er bare mulig hvis innbyggerne er kompetente språkbrukere med tilgang til et språk som fungerer på tvers av domener.

De unge skal leve i et globalt samfunn, men de trenger ankerfeste i norsk språk og kultur. Det er viktig at de har tilgang til et rikt og variert språkmiljø gjennom hele oppveksten. Kulturopplevelser av mange slag kan bidra til dette, men litteraturen står i en særstilling.

- Alle skoler må ha skolebibliotek med et variert utvalg bøker, og elevene må få god veiledning.

Barn og unge trenger hjelp til å bli kompetente og bevisste hverdagsoversettere. Svært mange av impulsene vi får, kommer via andre språk. Oversettelse er derfor en uunngåelig del av vår samfunnsdeltakelse. Oversetterkompetanse er viktig både for den enkelte språkbruker og for samfunnet. Det å øke befolkningens bevissthet om *at* det oversettes og *hvordan* det foregår, er derfor et viktig ledd i å bevare og styrke det norske språket.

- Oversettelse bør inngå som en opplagt del av norskfaget og andre språkfag hele utdanningsløpet igjennom.

Flerspråklighet er en ressurs
Flerspråklighet er ikke en trussel, men en mulighet. 8,5 prosent av befolkningen i Norge har nå (2015) minst én forelder fra et annet land, mange vokser opp med to eller flere språk. Her ligger det en stor potensiell ressurs, som samfunnet i dag i liten grad vet å utnytte. Forskning viser at morsmålskunnskap ikke kommer i konkurranse med norsk, men er et tillegg som ofte vil styrke evnen til å lære norsk. Å utvikle flerspråklig kompetanse i barndommen gir både kognitive og kulturelle fordeler: større mental fleksibilitet, kognitiv kontroll, metaspråklig bevissthet og kreativitet.[1] I tillegg kan det senere komme samfunnet til nytte. Flerspråklighet må anerkjennes som en ressurs, både i festtaler og i praktisk politikk.

- To- og flerspråklige barn må sikres tilgang til et rikt språkmiljø på begge (alle) sine språk, og morsmålsopplæring bør være en selvfølge. Det er viktig å anerkjenne at kompetanse i morsmålet er helt grunnleggende for å bli i stand til å beherske andrespråket.
- I de store byene bør det prøves ut å tilby undervisning i morsmål på ungdomsskolenivå og oppover som et alternativ til fremmedspråk slik at flere kan få formell språkkompetanse.

Nabospråkkompetansen må bevares
Norsktalende har tradisjonelt lett kunnet forstå svensk og dansk, og det har vært naturlig å bruke skandinavisk i møte med svensker og dansker.[2] Vi mener at dette er en arv å hegne om, i tillegg til at et sterkt språklig fellesskap med 20 millioner språkbrukere er en åpenbar verdi i seg selv. Derfor er vi bekymret over tegn til at nabospråkkompetansen kan se ut til å forvitre. At NRK har gått bort fra

1. Mila Vulchanova et al. "Flerspråklighet i Norge", rapport presentert på Språkdagen 2015.
2. At nordmenn har lettere for å forstå svensk og dansk enn hhv. svensker og dansker har for å forstå norsk, skyldes først og fremst den norske språksituasjonen, ifølge professor Arne Torp: https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/Publikasjoner/Spraaknytt/Arkivet/2004/Spraaknytt_2004_3_4/Torp2/

Norsk Oversetterforening
The Norwegian Association of Literary Translators

teksting av barneprogrammer med svensk/dansk tale og i stedet velger å stemmesynkronisere, er svært uheldig i denne situasjonen.

- Barneprogrammer på skandinaviske språk må ikke stemmesynkroniseres (dubbes), men tekstes. Det er bra at barna hører et mangfold av dialekter i film og på tv, men de bør også eksponeres for nabospråk.

TV-tekstingen må ha høy kvalitet
Ifølge NAViO (Norsk audiovisuell oversetterforening) leser nordmenn i snitt tv-teksting tilsvarende rundt 18 romaner i året, barn og unge gjennomsnittlig enda større tekstmengder. Kanalene barn og ungdom ser mest på, er også de som bruker de kvalitativt dårligste oversettelsesmetodene (maskinoversettelse og oversettelse via andre språk), noe som igjen gir teksting av dårlig kvalitet. Vi mener tv-teksting er så viktig for barn og unges språkkompetanse at det må være et politisk mål å sikre at tekstingen er av god kvalitet, noe som gjøres primært gjennom å sikre teksterne gode arbeidsvilkår og rimelig vederlag.

- Det må være et politisk mål å sikre høy kvalitet på tekstingen.
- Det bør legges til rette for at tv-teksternes vederlag kan avgjøres gjennom kollektive forhandlinger.

Litterært mangfold
Barn og unge fortjener å ha tilgang til en mangfoldig litteratur. Bøker fra andre kulturer kan bidra til kulturell forståelse og til gjenkjennelse og identifikasjon. Det er viktig at litteraturen speiler samfunnet, noe vi ser at innkjøpsordningene bidrar helt avgjørende til, både ved støtte til forskjellige litterære uttrykk på de offisielle norske språkene og målformene og oversatt litteratur fra flere verdenshjørner. Det oversettes imidlertid fortsatt lite fra de største innvandrergruppenes språk. En mangfoldig norsk litteratur bør også favne litteratur fra disse språkene og kulturområdene.

- Det bør gjøres nye forsøk med utvidede støtteordninger til oversettelse fra de viktigste innvandrerspråkene, i tillegg til opplæringsmuligheter for fremtidige oversettere.
- Kulturrådets forsøksordning for innkjøp av bøker til skolebibliotek må utvides til også å omfatte oversatt barne- og ungdomslitteratur.

Flere kunstuttrykk inn i skolesekken
Den kulturelle skolesekken (DKS) er en viktig kulturarena for barn og unge i skolealder. Kunnskaps-innhentingen i forkant av kulturmeldingen kan gi viktige svar på hvordan ordningen fungerer. Det bør være et mål at elevene møter representanter for mange ulike kunstnergrupper.

- Det bør legges til rette for at skoleelevene kan få møte flere typer kunstuttrykk i denne ordningen.
- Det bør legges vekt på å oppnå variasjon også innenfor skribentfeltet, slik at elevene også får møter med oversatt litteratur, sakprosa og andre sjangre gjennom DKS.

Med vennlig hilsen
Norsk Oversetterforening

Ika Kaminka
foreningsleder